International Journal of Education, Social Science & Humanities.
Finland Academic Research Science Publishers
ISSN: 2945-4492 (online) | (SJIF) = 8.09 Impact factor
Volume-14| Issue-11| 2026 Published: |22-11-2026|

XITOY YOSHLARI INTERNET TILIDA ALGORITMIK FILTRLASH VA KONTENT MODERATSIYASIGA QARSHI MOSLASHUV STRATEGIYALARI

Xolbo‘tayev Samandar Safar o‘g‘li
Samarqand davlat chet tillar instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xitoy yoshlari internet tilida algoritmik filtrlash va kontent moderatsiyasi ta’sirida yuzaga kelayotgan lingvistik o‘zgarishlar, yashirin ma’no ifodalash usullari hamda raqamli muloqot strategiyalari tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlarda qo‘llaniladigan qisqartmalar, omofonlar, kinoya, metafora va memlar yoshlarning o‘z fikrlarini noodatiy shakllarda ifodalash imkoniyatlarini kengaytirishi yoritiladi. Shuningdek, internet tilidagi o‘zgarishlarning yoshlar identifikatsiyasi, guruhiy muloqot va raqamli madaniyat bilan aloqasi ko‘rib chiqiladi. Maqolada xitoylik internet foydalanuvchilarining til ijodkorligi faqat moderatsiya talablariga javob sifatida emas, balki zamonaviy kommunikativ ehtiyojlar va yoshlar madaniyatining tabiiy rivojlanishi bilan bog‘liq hodisa ekanligi asoslanadi. Abdulla Avloniy qarashlari asosida raqamli muloqotda so‘z mas’uliyati va axloqiy mezonlarning ahamiyati ham izohlanadi.

Kalit so‘zlar: Xitoy yoshlari, internet tili, algoritmik filtrlash, kontent moderatsiyasi, raqamli qarshilik, internet jargoni, omofonlar, lingvistik ijodkorlik, raqamli madaniyat, o‘zini ifodalash.

Bugungi kunda internet nafaqat axborot almashish vositasi, balki yangi til shakllari, ijtimoiy munosabatlar va madaniy qarashlar shakllanadigan muhim kommunikativ makonga aylandi. Ayniqsa, yoshlar orasida internet tilining tez o‘zgarishi, yangi qisqartmalar va iboralarning paydo bo‘lishi hamda mavjud so‘zlarga yangi ma’nolar yuklanishi kuzatilmoqda. Bunday jarayonlar raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan bir qatorda, ijtimoiy tarmoqlarning ishlash tamoyillari va kontentni boshqarish mexanizmlari bilan ham chambarchas bog‘liq. Xitoy internet muhiti ushbu hodisalarni o‘rganish uchun alohida ahamiyatga ega. Mamlakatdagi Weibo, Douyin va boshqa raqamli platformalarda foydalanuvchilar o‘z fikrlarini ifodalash bilan birga, platformalarning texnik imkoniyatlari, jamoaviy me’yorlari va moderatsiya talablariga ham moslashadilar. Natijada internet tilida qisqartmalar, tovush jihatidan o‘xshash so‘zlar, kinoyali ifodalar va ko‘p ma’noli belgilar faol qo‘llanila boshlaydi. Algoritmik filtrlash foydalanuvchilar joylashtirgan matn, tasvir yoki boshqa materiallarni avtomatik ravishda tekshirish,

International Journal of Education, Social Science & Humanities.
Finland Academic Research Science Publishers
ISSN: 2945-4492 (online) | (SJIF) = 8.09 Impact factor
Volume-14| Issue-11| 2026 Published: |22-11-2026|

tasniflash va ayrim holatlarda ularning ko‘rinishini cheklash jarayonlarini anglatadi. Kontent moderatsiyasi esa platformadagi materiallarni belgilangan qoidalar asosida baholash, nazorat qilish va zarur choralarni ko‘rishni o‘z ichiga oladi. Ushbu jarayonlarda avtomatik tizimlar va inson moderatorlari birgalikda ishtirok etishi mumkin. Wei-Ming Ye va Luming Zhao tadqiqotida Xitoy internet foydalanuvchilarining sezgir deb hisoblangan so‘zlarni turli shakllarda qayta ifodalashi alohida lingvistik va madaniy hodisa sifatida o‘rganilgan. Mualliflar bunday amaliyotlar internet jargonining rivojlanishi va raqamli muloqot strategiyalari bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi. Demak, internet tilidagi o‘zgarishlarni faqat so‘z boyligining yangilanishi sifatida emas, balki til, texnologiya va ijtimoiy muhit o‘rtasidagi murakkab munosabatlar natijasi sifatida baholash lozim. Xitoy internet tilining shakllanishi va o‘ziga xos xususiyatlari. Internet tili an’anaviy yozma nutqdan bir qator xususiyatlari bilan farq qiladi. Unda ixchamlik, tezkorlik, hissiy ifoda, hazil va guruhga mansublikni ko‘rsatish muhim o‘rin egallaydi. Foydalanuvchilar ko‘pincha uzoq jumlalar o‘rniga qisqa belgilar, harflar birikmalari yoki muayyan guruhga tushunarli bo‘lgan iboralardan foydalanadilar. Bunday birliklar muloqotni tezlashtiradi va internet foydalanuvchilari o‘rtasida umumiy madaniy tajriba shakllanishiga yordam beradi. Xitoy tilining fonetik va grafik xususiyatlari internet tilidagi ijodkorlik uchun keng imkoniyat yaratadi. Xitoy tilida talaffuzi bir-biriga yaqin yoki bir xil bo‘lgan, biroq ma’nosi va yozilishi farq qiladigan birliklar mavjud. Shu sababli foydalanuvchilar ayrim so‘zlarni boshqa tovushdosh birliklar, raqamlar yoki harfiy qisqartmalar bilan almashtirish orqali yangi ifodalarni yaratadilar. Masalan, internet muhitida keng tarqalgan “河蟹” (héxiè — daryo qisqichbaqasi) birikmasi “和谐” (héxié — uyg‘unlik, hamjihatlik) so‘ziga fonetik jihatdan yaqinligi sababli kinoyali ma’noda ham ishlatilgan. Mazkur misol oddiy so‘zning internet kontekstida qo‘shimcha ijtimoiy ma’no kasb etishini ko‘rsatadi. Biroq bunday ifodalarning mazmuni har doim ham bir xil emas: ularni to‘g‘ri tushunish uchun matnning umumiy mazmuni, vaziyat va foydalanuvchilar o‘rtasidagi umumiy bilim muhim hisoblanadi. Xitoy internet tilida qisqartmalar ham alohida o‘rin tutadi. Masalan, “AWSL” qisqartmasi xitoycha “啊我死了” (ā wǒ sǐ le) iborasining pinyin bosh harflaridan shakllangan bo‘lib, internet muloqotida kuchli hayrat yoki kulgini bo‘rttirib ifodalash uchun ishlatilishi mumkin. Bu yerda iboraning so‘zma-so‘z ma’nosidan ko‘ra, uning hissiy va pragmatik vazifasi muhimroqdir. Bunday birliklar yoshlarning internetdagi norasmiy muloqotida tezkor hissiy munosabat bildirish imkonini beradi. Yingchi Chu va Horst Ruthrof xitoylik internet foydalanuvchilarining tovushdosh iboralarni almashtirish amaliyotini ijtimoiy-semiotik hodisa sifatida o‘rgangan.

International Journal of Education, Social Science & Humanities.
Finland Academic Research Science Publishers
ISSN: 2945-4492 (online) | (SJIF) = 8.09 Impact factor
Volume-14| Issue-11| 2026 Published: |22-11-2026|

Ularning tadqiqoti bunday o‘zgarishlarda til shakli bilan bir qatorda, kontekst, kinoya va umumiy madaniy bilim ham muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi. Shunday qilib, xitoy internet tilining o‘ziga xosligi faqat yangi so‘zlar sonining ko‘payishida emas, balki mavjud til birliklarining yangi vaziyatlarda qayta talqin qilinishida ham namoyon bo‘ladi.

Ijtimoiy tarmoqlarda joylashtiriladigan materiallarning katta hajmi platformalarni avtomatlashtirilgan tekshiruv vositalaridan foydalanishga undaydi. Bunday tizimlar kalit so‘zlar, matnning mazmuni, tasvirlar, foydalanuvchilarning shikoyatlari va boshqa belgilar asosida materiallarni dastlabki baholashi mumkin. Shundan keyin ayrim materiallar qo‘shimcha tekshiruvga yuboriladi yoki platforma qoidalariga muvofiq boshqa choralar ko‘riladi. Biroq algoritmik tizimlar inson tilining barcha nozikliklarini bir xil darajada tushunmaydi. Kinoya, ko‘chma ma’no, mahalliy iboralar, yangi internet jargoni va tez o‘zgaruvchi memlarni talqin qilish murakkab vazifa hisoblanadi. Biror so‘z bir vaziyatda oddiy hazilni ifodalasa, boshqa kontekstda tanqidiy ma’no kasb etishi mumkin. Shuning uchun matnni faqat alohida so‘zlar asosida baholash ayrim hollarda mazmunning noto‘g‘ri talqin qilinishiga olib kelishi ehtimoli mavjud. Luzhou Li va Kui Zhou Xitoydagi qisqa videolar platformalarida kontent moderatsiyasining qanday amalga oshirilishini o‘rgangan. Ularning tahliliga ko‘ra, moderatsiya faqat materialning ichki mazmuniga emas, balki uning atrofidagi izohlar, foydalanuvchilarning munosabati va boshqa kontekstual belgilariga ham bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bu holat raqamli platformalarda tilning ishlatilish sharoiti ham muhim ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi. Moderatsiya sharoitida foydalanuvchilar o‘z matnlarini qayta ko‘rib chiqish, noaniq ifodalardan foydalanish yoki fikrlarini boshqa usulda bayon etish kabi kommunikativ qarorlar qabul qilishlari mumkin. Bunday holatlarning barchasini ataylab filtrlashdan qochish deb talqin qilish to‘g‘ri emas. Ba’zi o‘zgarishlar tabiiy til rivoji, hazil, yoshlar orasidagi moda yoki platformaning texnik cheklovlari bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, algoritmik filtrlashni internet tilining o‘zgarishiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillardan biri sifatida o‘rganish maqsadga muvofiq. Uning ta’siri tilning boshqa ijtimoiy va madaniy omillari bilan birgalikda namoyon bo‘ladi.

“加密的抵抗”: yashirin ma’no va lingvistik moslashuv

Maqola sarlavhasidagi “加密的抵抗” iborasini “kodlangan qarshilik” yoki “yashirin shakldagi qarshilik” deb tushunish mumkin. Bu yerda qarshilik tushunchasi faqat ochiq norozilikni anglatmaydi. U foydalanuvchining mavjud kommunikativ sharoitda o‘z fikrini saqlab qolish, o‘ziga xos ifoda shaklini yaratish yoki ma’lum bir guruh bilan umumiy ma’nolar orqali aloqa o‘rnatish istagini ham

International Journal of Education, Social Science & Humanities.
Finland Academic Research Science Publishers
ISSN: 2945-4492 (online) | (SJIF) = 8.09 Impact factor
Volume-14| Issue-11| 2026 Published: |22-11-2026|

qamrab oladi. Wei-Ming Ye va Luming Zhao Xitoy internetidagi sezgir so‘zlar madaniyatini o‘rganar ekan, foydalanuvchilar ayrim ifodalarni qayta kodlash, ma’noni bilvosita yetkazish va bir nechta talqinga imkon beradigan shakllardan foydalanishlarini qayd etadi. Bu hodisa tilning ijtimoiy sharoitga moslashuvchanligini ko‘rsatadi. Lingvistik moslashuvning birinchi ko‘rinishi — fonetik o‘xshashlikka asoslangan ifodalardir. Bunda so‘zning talaffuzi yoki tovush tarkibiga yaqin bo‘lgan boshqa birlik tanlanadi. Natijada matnning yuzaki ma’nosi bilan foydalanuvchilar anglaydigan qo‘shimcha ma’no o‘rtasida farq paydo bo‘lishi mumkin. Ular ko‘pincha uzun iboralarni ixcham shaklda ifodalash uchun qo‘llanadi. Ayrim vaziyatlarda bunday birliklar guruh a’zolarining umumiy tajribasiga tayanib, tashqi kuzatuvchi uchun tushunarsiz bo‘lib ko‘rinishi mumkin. Biroq qisqartmalarning barchasi senzura bilan bog‘liq emas; ularning katta qismi qulaylik va internet madaniyati ta’sirida shakllanadi. Kinoya so‘zning bevosita ma’nosi bilan nazarda tutilgan mazmun o‘rtasidagi farqqa asoslanadi. Metafora esa murakkab ijtimoiy hodisani boshqa obraz orqali tushuntirish imkonini beradi. Ushbu vositalar adabiyotda ham, kundalik muloqotda ham qadimdan mavjud bo‘lib, internet muhiti ularga yangi tarqalish shakllarini taqdim etadi. Ayrim hollarda rasm, qisqa video yoki tanish obraz matndan ko‘ra ko‘proq ma’no tashishi mumkin. Bunday materialni tushunish foydalanuvchining muayyan internet hamjamiyatiga oid bilimlariga bog‘liq bo‘ladi. Yiran Xu va Jiajun Liangning tadqiqoti raqamli senzura sharoitida til o‘yinlari va noodatiy ifoda shakllarining qanday ijtimoiy vazifalarni bajarishi mumkinligini ko‘rsatadi. Bu yondashuv internet tilidagi o‘zgarishlarni faqat texnik muammo sifatida emas, balki ijtimoiy ma’no yaratish jarayoni sifatida o‘rganish zarurligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, kodlangan ifodalar har doim ham samarali yoki bir xil talqin qilinadigan vosita emas. Ularning ma’nosi tez o‘zgarishi, ayrim iboralar ommalashib ketishi yoki dastlabki mazmunini yo‘qotishi mumkin. Demak, internet tilining moslashuvchanligi doimiy yangilanish va qayta talqin qilish jarayoni bilan tavsiflanadi.

O‘zbek ma’rifatparvarligining yirik vakili Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida inson tarbiyasi, xulq-atvor va so‘zlash madaniyatiga alohida e’tibor qaratadi. Uning qarashlaridan kelib chiqib, zamonaviy raqamli muloqotda ham so‘zning mazmuni bilan bir qatorda, undan foydalanish mas’uliyati muhim ekanini ta’kidlash mumkin. Avloniy qarashlarini internet moderatsiyasi haqidagi bevosita nazariya sifatida emas, balki raqamli muloqotning axloqiy mezonlarini tushuntiruvchi ma’rifiy asos sifatida talqin qilish to‘g‘ri bo‘ladi. Bugungi internet foydalanuvchisi fikr bildirish imkoniyatiga ega bo‘lish bilan birga, tarqatayotgan

International Journal of Education, Social Science & Humanities.
Finland Academic Research Science Publishers
ISSN: 2945-4492 (online) | (SJIF) = 8.09 Impact factor
Volume-14| Issue-11| 2026 Published: |22-11-2026|

axborotining oqibatlarini ham hisobga olishi zarur. So‘z erkinligi boshqalarning sha’ni va qadr-qimmatini hurmat qilish, yolg‘on ma’lumot tarqatmaslik hamda turli qarashlarga mas’uliyat bilan munosabatda bo‘lishni istisno etmaydi. Xitoy yoshlari internet tilida kodlangan ma’nolardan foydalanishning sabablarini o‘rganish ham ana shunday muvozanatni talab qiladi. Bir tomondan, noodatiy ifodalar ijodkorlik, hazil va o‘zini namoyon etish vositasi bo‘lishi mumkin. Ikkinchi tomondan, yashirin ma’nolarni noto‘g‘ri talqin qilish, haqoratli mazmunni niqoblash yoki tekshirilmagan axborotni tarqatish xavfi ham mavjud.

Shu sababli raqamli muloqot madaniyatida nafaqat texnologik savodxonlik, balki lingvistik va axloqiy savodxonlik ham muhim hisoblanadi. Foydalanuvchi so‘zning qanday shaklda yozilganini emas, balki uning kontekstini, maqsadini va boshqalarga ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan ta’sirini ham hisobga olishi kerak.

XULOSA

Xitoy yoshlari internet tilida algoritmik filtrlash va kontent moderatsiyasi bilan bog‘liq ravishda kuzatiladigan lingvistik o‘zgarishlar zamonaviy raqamli kommunikatsiyaning muhim jihatlaridan biridir. Qisqartmalar, omofonlar, kinoya, metafora va memlar foydalanuvchilarning o‘z fikrlarini turli shakllarda ifodalashiga imkon beradi. Bunday birliklar tilning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga, yoshlarning guruhiy identifikatsiyasi va raqamli madaniyatini shakllantirishda ham ishtirok etadi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, internet tilidagi kodlangan ifodalarni faqat senzura yoki algoritmik nazoratga qarshi munosabat bilan izohlash yetarli emas. Ularning shakllanishiga tilning ichki rivojlanishi, internetdagi hazil madaniyati, yoshlarning o‘ziga xos muloqot uslubi va platformalarning texnik xususiyatlari ham ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli mazkur hodisani lingvistik, ijtimoiy va texnologik omillar birligida o‘rganish zarur. Kodlangan ifodalar ayrim vaziyatlarda foydalanuvchilarning fikrini bilvosita yetkazishiga yordam bersa-da, ular har doim ham bir xil tushunilmaydi va samarali natija bermaydi. Ma’nodagi noaniqlik, kontekstga bog‘liqlik va internet jargonining tez o‘zgarishi ushbu hodisani tadqiq qilishda e’tiborga olinishi kerak bo‘lgan omillardir.

Abdulla Avloniy va Alisher Navoiy merosida aks etgan so‘z mas’uliyati, nutq odobi va ma’naviy qadriyatlar haqidagi qarashlar zamonaviy raqamli muloqotni axloqiy jihatdan baholash uchun muhim qiyosiy asos bo‘la oladi. Bu yondashuv texnologik imkoniyatlar bilan bir qatorda, foydalanuvchining axborot tarqatishdagi mas’uliyatini ham e’tiborga olishga undaydi. Umuman olganda, Xitoy yoshlari internet tilidagi kodlangan ifodalar tilning o‘zgaruvchanligi, ijtimoiy muhitga moslashuvi va raqamli madaniyatning rivojlanishini aks ettiradi. Ushbu hodisani

chuqurroq o‘rganish uchun kelgusida turli platformalardagi internet jargonini qiyoslash, iboralarning vaqt davomida qanday o‘zgarishini kuzatish va yoshlarning ularni qanday talqin qilishini o‘rganish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Avloniy, A.** *Turkiy guliston yoxud axloq.* — Toshkent: O‘qituvchi, 1992. — 160 b.
2. **Fu, J.** *Digital Citizenship in China: Everyday Online Practices of Chinese Young People.* — Singapore: Springer, 2021.
3. **Li, L., Zhou, K.** When content moderation is not about content: How Chinese social media platforms moderate content and why it matters // *New Media & Society.* — 2025. — 27-jild, 11-son.
4. **Xu, Y., Liang, J.** Language play as resistance: Navigating digital censorship during the COVID-19 pandemic // *Language & Communication.* — 2024. — 302–312-betlar.
5. **Chu, Y., Ruthrof, H.** The social semiotic of homophone phrase substitution in Chinese netizen discourse // *Social Semiotics.* — 2017. — 27-jild, 5-son. — 640–655-betlar.
6. **Ye, W.-M., Zhao, L.** “I know it's sensitive”: Internet censorship, recoding, and the sensitive word culture in China // *Discourse, Context & Media.* — 2023. — 51-jild.